

بخشش، لازم نیست اعدامش کنید!

گذشت از قصاص سال گذشته افزایش ۲۰ درصدی داشت

ببخشیم یا انتقام بگیریم؟

یک قاضی کهنه کار جنایی معتقد است که از هر فردی نباید انتقام گرفت

نیکو کار تهرانی جان بیش از ۱۶۰۰ محکوم به قصاص را نجات داده است

تا توانی به جهان خدمت محتاجان کن

گفت‌وگو

سحر جعفریان

روزنامه‌نگار

بسیار شنیده‌ایم که بزرگی به سن و سال و بخشندگی هم به مال و ثروت نیست. برای این دست از بزرگی‌ها و بخشندگی‌ها، تربیت مؤثر، جزا، معلم پایه اول دبستان، کارشناس ارشد حقوق آن بی‌نصیب نمانده است. اما ویژگی مهم و منحصر به فردی که بهانه گفت‌وگوی ما با او شد؛ موضوع دیگری است. اصغر یکی از نیکوکاران و البته میانجیگری برای گرفتن بخشش محکومان به قصاص در جرائم غیر عمد است. عدد این نیکوکاری او به بیش از هزار و ۶۰۰ نفر ندانی و محکوم به قصاص می‌رسد. او معتقد است، خانواده قاتل و مقتول هر دو خواستار گسستن زنجیره انتقام و ترویج فرهنگ عفو و مدارا هستند.

قدم در نیکوکاری

محیط خانه پدری ما همیشه آکنده از ایمان به خدا و توجه به بندگان خدا بود. مادر و پدرم را از کودکی می‌دیدم که در حد بضاعتشان دستگیر همسایه و آشنایان نیازمند هستند. برگزاری مجالس امام حسین(ع) و شرکت در محافل قرآنی هم دیگر به واسطه همین پدر و مادر، رزق و روزی هر روزمان بود. رشد کردن در چنین محیطی ناخودآگاه تأثیرات خود را دارد. ضمن اینکه نخ دیانت در وجود ما هم محکم بود و اغلب به همین سبب و سیاق زندگی گرایش داشتیم. اما خب شاید اصل ماجرا به اوایل دهه ۷۰ باز گردد که پدر بزرگم (پدر مادری) بانی و متولی حسینیه‌ای در محله باغ فیض تهران، پیش از فوتشان، امور اجرایی حسینیه را به دست دخترش یعنی مادر بنده سپرد. این مسئولیت بزرگ ما را هم به میان گود کشاند. خیریه حضرت خدیجه کبری(س) را هم در کنار حسینیه را انداختیم تا آموزه‌های

راهی که چنین پیش رفت

خیلی از این بیماران، آرزوهای کوچک داشتند؛ مانند دیدار و ملاقات با فلان بازیگر یا ورزشکار. به سبب ارتباطاتی که داشتم آرزوهایی از این دست را برآورده کردم. به روستاها و مناطق محروم کشور سفر و ضمن شناسایی و نیازسنجی، کمک‌های خیریه و سایر خیران را به سمت آنها هدایت می‌کردم. از خانه‌سازی برای کیرنشینان جنوب کشور تا مدرسه‌سازی، ساخت ورزشگاه، حسینیه و تأمین زیرساخت‌های بهداشتی و ابرسانی برای ۵۶ روستا یا به عبارتی برای بیش از ۲۰ هزار نفر جمعیت، تهیه بیش از ۵۰۰۰ جعبه‌یبه، رهن خانه و پرداخت اجاره‌ها برای بیش از ۲۰۰ خانواده، کارآفرینی برای ۹۰۰ نفر، ساخت ۱۰ مرکز بازیگری و ترک اعتیاد، امدادرسانی به مناطق زلزله و سیل زده، توزیع ماهانه بسته‌های کمک معیشتی و مناسبتی، اعزام ۵۵۰ خانواده زیارت اولی به کربلا معلی و مشهد مقدس، ارائه خدمات رایگان و کالت و مشاوره‌های حقوقی و البته فعالیت‌های گسترده در دوران شیوع ویروس کرونا از جمله اقداماتی بوده که به لطف خدا در حال انجام آنها هستیم.

میانجیگری برای گرفتن بخشش

رشته تحصیلی و عمده فعالیت‌های شغلی بنده در حوزه حقوق جزاست. چند سال پیش یکی از دوستان که در سازمان زندان‌ها سمت داشت، پیشنهاد داد که برای انجام کار خیر به زندان هم سر بزنیم که آنجا نیازمند واقعی، فراوان یافت می‌شود. بنده هم استقبال کردم. در همان روز نخست، با زندانی‌هایی آشنا شدم که یکی به خاطر یک میلیون و ۵۰۰ هزار تومان (رد مال) سال‌ها در حبس بود یا دیگری به علت یک لحظه ناتوانی در کنترل سیستم عصبی یا تصمیم غلط، قتل انجام داده و حکم قصاص در انتظارش بود. در میان محکومان به قصاص افرادی بودند که خانواده و دوستی برای پیگیری کارشان نداشتند یا برعکس، خانواده و بچه‌های قد و نیم قدی داشتند که با اشک و خون چشم به راهشان بودند. به عنوان مثال، فرد ناشنوایی بود که هیچ کس و کاری نداشت. گرفتار قتل غیر عمد شده بود. یادم هست خیلی پیگیر کارش بودیم. روزی نبود که برای گرفتن رضایت به خانه اولیای دم مراجعه نکرده باشیم. آنقدر رفتیم و آمدیم تا رضایت گرفتیم. الان آن بنده خدا آزاد شده و به عنوان خادم در حرم مقدس امام رضا(ع) مشغول به کار و زندگی است. فردی را هم داشتیم بعد از آزاد شدن، از دواج کرد و علاقه‌تر از قبل سرگرم زندگی‌اش است.

در واقع چه آنهایی که بخشیدند

و چه آنهایی که بخشیده شدن،

با تجربیاتی که از سر گذرانده‌اند

از تصمیم قلب، خواستار گسستن

زنجیره انتقام و ترویج

فرهنگ عفو و مدارا

هستند

طعم شیرین نخستین بخشش

در نخستین میانجیگری برای گرفتن بخشش از خانواده اولیای دم، حاجیه خانم همراهم بود. خیلی با سازمان زندان‌ها سمت داشت، پیشنهاد داد که برای انجام کار خیر به زندان هم سر بزنیم که آنجا نیازمند واقعی، فراوان یافت می‌شود. بنده هم استقبال کردم. در همان روز نخست، با زندانی‌هایی آشنا شدم که یکی به خاطر یک میلیون و ۵۰۰ هزار تومان (رد مال) سال‌ها در حبس بود یا دیگری به علت یک لحظه ناتوانی در کنترل سیستم عصبی یا تصمیم غلط، قتل انجام داده و حکم قصاص در انتظارش بود. در میان محکومان به قصاص افرادی بودند که خانواده و دوستی برای پیگیری کارشان نداشتند یا برعکس، خانواده و بچه‌های قد و نیم قدی داشتند که با اشک و خون چشم به راهشان بودند. به عنوان مثال، فرد ناشنوایی بود که هیچ کس و کاری نداشت. گرفتار قتل غیر عمد شده بود. یادم هست خیلی پیگیر کارش بودیم. روزی نبود که برای گرفتن رضایت به خانه اولیای دم مراجعه نکرده باشیم. آنقدر رفتیم و آمدیم تا رضایت گرفتیم. الان آن بنده خدا آزاد شده و به عنوان خادم در حرم مقدس امام رضا(ع) مشغول به کار و زندگی است. فردی را هم داشتیم بعد از آزاد شدن، از دواج کرد و علاقه‌تر از قبل سرگرم زندگی‌اش است.

فراز و فرودهای گرفتن رضایت

در این راه از هیچ تلاشی فروگذار نیستیم. همیشه تصور می‌کنم که دارم برای نجات جان عزیزی از خانواده خودم تلاش می‌کنم، برای همین تا آخرین لحظه ناامید نمی‌شوم. به هر حال اولیای دم هم داغ دیده‌اند و از فرط ناراحتی شاید آن میان، توهین، تحقیر و حتی درگیری فیزیکی هم نسبت به بنده انجام دهند اما همه اینها را به جان می‌خرم. چرا که این شعر را بسیار زمزمه می‌کنم: تا توانی به جهان خدمت محتاجان کن/ به دمی یا درمی یا قلمی یا قدمی. از سویی، برای نرم کردن دل این خانواده‌های داغدار، بسیاری از بازیگران و ورزشکاران بنام و نیکوکار

خاطره فراموش نشدنی

یک خاطره و صحنه هست که در بیش از ۹۰ درصد بخشش‌ها و عفوهای که گرفتم، مشترک است و من لذت آن صحنه را از هیچ چیز دیگری در دنیا عوض نمی‌کنم. لذت این صحنه که وقتی از سرازیری زندان رجایی شهر همراه با خانواده اولیای دم پایین می‌آیم، اغلب مرا به آغوش می‌کشند و با یک سسبکی قابل درک و حس کردنی می‌گویند خدا خیرت بدهد که کمک‌مان کردی یک تصمیم درست بگیریم تا از این لحظه به بعد حالمان خوب باشد. واقعا هم همینطور است، حالشان به معنای واقعی خوب می‌شود؛ آرام و سبک می‌شوند. خیلی‌هایشان در عالم رؤیا، عزیز از دست رفته‌شان را می‌بینند که می‌خندد یا از آنها تشکر می‌کند. نکته جالب دیگر اینکه تعداد قابل توجهی از خانواده‌هایی

مسیری که ادامه دارد

نجات جان‌ها از قصاص یک مسئله است و برگرداندن به آغوش خانواده و بطن جامعه، موضوع مهم دیگری است که با یاری دوستان و نیکوکاران از آن غافل نمانده‌ایم. در واقع، بعد از نجات جان این افراد، نوبت به نجات زندگی‌شان می‌رسد. برای این افراد و خانواده‌هایش جلسه‌های مشاوره و روان‌درمانی برگزار می‌کنیم. اگر جویای کار باشند شرایط اشتغال‌شان را با توجه به تخصصی که دارند، فراهم می‌کنیم. جان کلام اینکه ببخشیم تا امید زنده شود. امید که زنده ششود زندگی هم آسان‌تر می‌شود و اینکه یادمان باشد بخشش، طیف‌های گسترده‌ای دارد از تکه‌ای از نان سفره‌مان گرفته تا جانی که به جبر جهالت، به خطا رفته، یا حق.

طعم شیرین بخشش را

بچشم

جامعه اسلامی برای زیست مومنانه مردمان مسلمان در کنار همدیگر، اصول و چارچوب‌های معین و نظام‌مندی دارد

که در آن، انواع حقوق انسانی رعایت شده و مناسبات اجتماعی براساس سلسله قوانین برگرفته از دین مبین اسلام شکل گرفته و برقرار است. در این جوامع هم مانند بسیاری از جوامع بشری، حتی برای اتفاقات و وقایع ناگوار پیش‌بینی نشده که ممکن است بر اثر سهل‌انگاری یا حتی خشم آبی و ناگهانی برخی افراد اتفاق بیفتند و مرگ فرد یا افرادی را در پی درگیری یا نزاع در پی داشته باشد و باعث رنج و گرفتاری برادران و خواهران دینی شود، فکر و راهکارهای مناسب همراه با رحمت و گذشت توصیه شده است. در این میان، طبیعی است که وقتی بای مرگ عزیزی به میان می‌آید و مقصر آن مرگ هم در میان ما باشند، واژه‌های متعدد مرتبط با این موضوع مانند: دیه، قصاص، خونبها، عفو، بخشش و گذشت هم به میان می‌آید که انتخاب هر کدام از این واژه‌ها می‌تواند سمت و سوی متفاوتی به ادامه ماجرا بدهد. آنچه مسلم است، بخشی از این واژه‌ها، مانند عفو، بخشش و گذشت بر گرفته از فضایل اخلاقی نیک و مومنانه است که اگر خداوند به کسی توفیق گذشت دهد، شامل حال و روزش می‌شود. شاید برای شما هم پیش بیاید که هنگام مواجهه با واژه‌های قصاص و بخشش، از خودتان بپرسید از نظر معصومان(ع) قصاص برتر است یا بخشش؟ پاسخ این پرسش کلیدی واضح و روشن است؛ اسلام، دین قانون و در عین حال دین رحمت است. قانون معین دارد، ولی همراه با پشتوانه‌ای از رحمت است که در اوضاع و احوال خاص، از سختی قانون می‌کاهد. این رحمت بدان سبب وضع شده است که شخص جانی بر اثر آن، به انسان صالحی در اجتماع مبدل شود؛ لذا عفو را بهتر از قصاص می‌داند. در همین راستا امامان(ع) نیز عفو و بخشش را بهتر از قصاص می‌دانند. چنانچه در کتاب «وسائل الشیعه» تالیف شیخ محمدحسن حر عاملی که مجموعه‌ای از روایات اهل بیت عصمت و طهارت(ع) درباره احکام شرعی در تمام ابواب فقه است، فصلی در استحباب عفو و بخشش از قصاص وارد شده که در آن روایاتی از ائمه(ع) در ارتباط با سخت‌نگرفتن نسبت به برادران دینی و بخشش و گذشت از خون آنها نقل شده است. از جمله اینکه از امام صادق(ع) درباره آیه «فمن تصدق به فهو كفارة له»(مانده اسوره ۱۵/۴۵) سؤال شد، آن حضرت فرمودند: به اندازه عفو و گذشت اشخاص از گناهان آنان بخشوده خواهد شد. همچنین از مضمون آیه «پس هر کس که از جانب برادر خود عفو گردد، باید که با خشنودی از بی‌ادای خونبها رود و آن را به وجهی نیکو بدو پردازد.»(بقره/ سوره ۱۱۲/۱۷۸) سؤال شد، فرمودند: سزاوار است آنانی که مستحق دریافت دیه هستند، در گرفتن آن تعجیل نکرده و طرف مقابل را در تنگنا قرار ندهند و آنانی که باید دیه پرداخت کنند نیز در صورت تمکن، امروز و فردا نکرده و هر چه سریع‌تر مبلغ دیه را محترمانه به خسارت دیدگان پرداخت کنند. همانگونه که مشاهده می‌کنید در این روایت، علاوه بر بخشش شخص مجرم، توصیه شده است که او را از لحاظ مالی هم در تنگنا قرار ندهند؛ دیدگاه‌های پیشسویان معصوم دین، همان دیدگاه اسلام و قرآن است. قرآن کریم در مسئله قصاص با اینکه آن را حق مسلم افراد می‌داند، اما در عین حال عفو و بخشش را برتر از آن اعلام می‌دارد. با مراجعه به آیات الهی به روشنی درمی‌یابیم که خداوند چگونه در قرآن عفو و بخشش را بر قصاص و انتقام ترجیح داده است. قرآن قصاص را مایه حیات جامعه می‌داند، اما عفو را برتر از آن دانسته، و می‌فرماید: «اگر کسی از سوی برادر خود مورد عفو گرفتار گردد و قصاص تبدیل به خونبها گردد، باید به نیکی پروردگار». تعبیر «برادر» در این آیه، نشان می‌دهد که حتی اگر در میان مسلمانان قتل صورت گیرد، باز رابطه برادری قطع نمی‌شود و تا ضرورتی اجتناب نکنند نباید به سراغ قصاص رفت. همچنین تعبیر «این تخفیفی است از سوی پروردگار» نیز دلیل دیگری بر ترجیح عفو و گذشت یا تبدیل قصاص به دیه است. شکی نیست که «عفو و گذشت» آثار مثبت فراوانی در جامعه دارد؛ دشمنی را به دوستی مبدل می‌سازد؛ به‌ویژه زمانی که بدی با خوبی پاسخ داده می‌شود. عفو و گذشت گاه دشمنان سرسخت را به دوستان صمیمی تغییر می‌دهد. همچنین عفو و گذشت جلوی تسلسل ناهنجاری‌ها و کینه‌ورزی‌ها و خشونت و جنایت را می‌گیرد و در واقع نقطه پایانی بر آنها می‌گذارد، چون انتقام‌جویی از یک طرف باعث برافروخته شدن آتش کینه در دل طرف دیگر می‌شود و او را به انتقامی خشن‌تر وامی‌دارد و آن انتقام خشن‌تر باعث خشونت بیشتری از طرف دیگر می‌شود. بنابراین، عفو و گذشت، مانند آب، خاموش‌کننده آتش کینه و کدورت است تا بار دیگر برادری و مهربانی جای دشمنی و کدورت را بگیرد و جامعه باز هم صلح و آرامش را تجربه کند.

تصویرسازی همنشینی نیکو کار و محکوم